Utbildningsdepartementet
U2026/01238

2026-10-29

Remissvar över betänkandet SOU 2026:37 Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola

Logopedförbundet är Sveriges logopeders fackförbund och intresseorganisation. Förbundet representerar en stor majoritet av yrkeskåren i Sverige och driver kårens fackliga och yrkesmässiga intressen.

Sammanfattning

Logopedförbundet uppskattar initiativet att utreda hur förskolan kan bli mer språkutvecklande. Vi anser dock att språkstimulans bör ges till alla barn oavsett språkliga svårigheter eller förutsättningar eftersom alla gynnas av den. Vi ser därför att använda selektiv testning av språk för att selektera barn till försöksverksamhet/obligatorisk förskola blir redundant om alla barn får språkstimulans. Vi anser att den språkliga screening som sker på BVC är tillräcklig. Logopeder besitter spetskompetens om tidig språkutveckling och språkstimulans som redan används på förskolor runtom i Sverige i utbildande och handledande syfte. I stället för att sjösätta en ny språkbedömning och en försöksverksamhet/obligatorisk förskola skulle det vara mer effektivt att involvera logopeder genomgripande i det språkfrämjande arbetet på förskolorna. Vi välkomnar förslaget om 25 timmars avgiftsfri allmän förskola för alla barn.

Logopedförbundet anser att:

- Språkstimulans är en viktig del av förskolan och bör ges till alla barn.
- Det blir redundant att ta fram en språkbedömning för att kunna ge vissa barn språkstimulans om alla barn får det i stället för bara vissa barn.
- Logopeders spetskompetens bör involveras i det språkfrämjande arbetet inom förskolan.
- 25 timmars avgiftsfri allmän förskola bör ges till alla barn, inte bara vissa.

Logopeder i förskolan idag

Logoped är en hälso- och sjukvårdsprofession som är utbildad inom tal, språk, röst, kommunikation, ätning och sväljning. Historiskt har logopeder framför allt varit verksamma inom vården. Utifrån att man identifierat behov av ökad kompetens inom barns och ungdomars tal-, språk-, läs- och skrivutveckling inom skola och förskola har

logopeder på senare år blivit allt vanligare inom pedagogisk verksamhet. Logopeder är i dag, tillsammans med studie- och yrkesvägledare, den största icke-lagstadgade professionen inom elevhälsan i Sveriges skolor.

I förskoleverksamhet är tillgången till logoped ojämn i landets kommuner. Där logopeder finns görs insatser där logopeden kompetensutvecklar, stöttar och samarbetar med den pedagogiska personalen i språkutvecklande arbetssätt för att gynna barn i språklig sårbarhet. Språklig sårbarhet är ett samlingsbegrepp för när en individs språkliga förmåga inte räcker till för att möta de krav som omgivningen ställer. Flerspråkighet leder i sig inte till språklig sårbarhet, men det gör däremot bristande språklig stimulans. Tillgång till logopeder i alla förskolor skulle främja arbetet mot en likvärdig och språkutvecklande förskola.

Språkstimulans i förskolan

Betänkandet föreslår att barn som behöver "språkstärkande insatser" ska få det i förskolan, och att en försöksverksamhet ska pröva hur sådana insatser kan se ut. Vad insatserna ska innehålla beskrivs dock bara kortfattat, och de exempel som ges handlar främst om att utöka barnens ordförråd och om läsning. Betänkandet har också valt att inte lämna förslag om det pedagogiska innehållet och samspelet mellan personal och barn, eftersom den bedöms ligga utanför uppdraget. Det är i kontakten med de vuxna som språkstimulansen uppstår. Det innebär att pedagogernas kunskap om och användning av språkstimulerande metoder blir viktig, för alla barn.

Förskolans läroplan säger att förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, bland annat genom högläsning, samtal och ett rikt talspråk och ordförråd. Detta är viktiga förmågor men för att klara av grundskolan efter förskolan behöver barnet även utveckla andra typer av språkliga förmågor. Exempelvis sätta ihop egna meningar, delta i samtal genom att lyssna, vänta på sin tur och uppmärksamma hur språket låter som dessutom är en förberedelse inför att lära sig att läsa.

Personalen är de som leder språkstimulansen och ser till att barnen får använda och utveckla sitt språk under hela dagen. Det handlar främst om hur de vuxna pratar med barnen. Personalen kan till exempel sätta ord på det som händer, bygga vidare på det barnet säger och leka med språket genom ramsor, rim, sånger och ordlekar. Detta kan ske under hela dagen, vid måltider, av- och påklädning, i leken och vid läsning. Språkstimulans är alltså inte i första hand en särskild aktivitet några gånger i veckan, utan ett sätt att arbeta som finns med under hela förskoledagen.

Pedagogerna är de som leder språkstimulansen och måste således besitta kompetens inom området. Dessutom behöver personalen ha goda kunskaper i svenska för att kunna stimulera barnens språkliga utveckling i just det svenska språket. Det krävs också kompetens gällande både barns typiska och avvikande språkutveckling. Denna

kompetens finns på flera förskolor i Sverige i dag genom samarbeten mellan pedagogisk personal och logopeder. Där kan logopeder bidra till arbetet utifrån de kunskaper de har om språkutveckling hos barn med både typisk och avvikande språkutveckling och en- och flerspråkig bakgrund bland annat.

En språkutvecklande förskola för alla barn

Vi anser att förskolan ska vara språkutvecklande för alla barn, inte bara för vissa. Alla barn behöver goda kunskaper i svenska inför skolstarten, och alla barn gynnas av språkstimulans eftersom deras språk fortfarande utvecklas. Barn som behöver extra stöd i sin språkutveckling finns dessutom i alla grupper. En brittisk studie visade till exempel att nästan 8 procent av barnen hade språkstörning när de började skolan, vilket motsvarar ungefär två barn i en klass med 30 elever (Norbury m.fl. 2016). Om vissa barn pekas ut för särskilda insatser utifrån bakgrund riskerar de att stigmatiseras, samtidigt som andra barn som behöver stöd inte upptäcks.

Forskning visar att det inte behövs en särskild förskola för barn som behöver extra stöd. En vanlig förskola av god kvalitet gör störst skillnad för just de barnen. När Norge byggde ut förskolan så att betydligt fler barn fick en plats undersökte forskare hur det gick för barnen när de blev vuxna. De barn som fått gå i förskola hade utbildat sig längre, arbetade i högre grad och var mer sällan beroende av bidrag. Effekterna var störst för barn vars mammor hade kort utbildning (Havnes och Mogstad 2011). Förskolan jämnade alltså ut skillnaderna mellan barn från olika förhållanden. På samma sätt visade en studie från Oslo att när femåringar i två stadsdelar erbjöds fyra timmar avgiftsfri vanlig förskola om dagen, fick flickor från invandrarfamiljer klart bättre betyg tio år senare (Drange och Telle 2017).

Därför välkomnar vi förslaget om 25 timmars avgiftsfri allmän förskola för alla barn. Utredningen konstaterar att det största problemet i dag inte är att barn saknar förskoleplats, utan att barn som har en plats inte är där. Barn som bara har rätt till 15 timmar i veckan är oftare frånvarande. Fler avgiftsfria timmar gör det lättare för familjerna att låta barnen gå i förskolan. När stadsdelar i Oslo erbjöd fyra- och femåringar 20 avgiftsfria timmar i veckan ökade deltagandet bland barn från invandrarfamiljer med 15 procent (Drange och Telle 2015). Avgiftsfri tid lockar alltså fler barn till förskolan utan att peka ut någon.

Språkbedömning i förskolan

Inom Barnhälsovården (BHV) görs redan flera bedömningar av barns språkutveckling under förskoleåldern. Dessa syftar att utreda huruvida barnets språkutveckling fortskrider oavsett vilket/vilka språk barnet pratar. Betänkandet lyfter den vanliga missuppfattningen att flerspråkiga barns generella språkutveckling är långsammare än enspråkigas, vilket är positivt. Däremot anser vi att den föreslagna språkbedömningen

och försöksverksamheten/obligatoriska förskolan inte bemöter det eller är nödvändigt för att främja språkutveckling hos flerspråkiga barn. Vi föreslår att språkbedömningen inte tas fram, särskilt när förslaget är ett den endast skulle utföras med vissa barn. Denna språkbedömning skulle dessutom bli redundant om alla barn fick mer språkstimulans i förskolan i stället för att vissa barn skulle selekteras till försöksverksamheten/obligatoriska förskolan genom språkbedömningen. Språkstimulans går att applicera på svensk förskola med syfte att stötta alla barns språkutveckling. Enligt betänkandet har denna typ av språkbedömning införts i Köpenhamns kommun i Danmark. Den uppgavs vara en kostsam och administrationstung reglering eftersom personal som skulle bedöma språkutvecklingen behövde utbildning för att kunna administrera den.

Med vänlig hälsning,

Kerstin Wiström
ordförande
Logopedförbundet
Kerstin.wistrom@logopedforbundet.se